

Poklesne produkce borového dřeva v České republice

Nepříznivý vývoj klimatu v posledních několika letech se negativně projevuje i na porostech borovice lesní. Kombinace sucha, podkorního hmyzu a houbových patogenů nepříznivě ovlivňuje jejich zdravotní stav a v mnoha oblastech ČR dochází k alarmujícímu nárůstu odumírání. Při následné obnově borových porostů nelze ale rezignovat na jejich produkční funkci.

Borovice lesní je naší významnou hospodářskou dřevinou se širokou ekologickou amplitudou. Je schopna prosperovat v oblastech s výskytem až 100 mrazových dní v roce a úhrnem ročních srážek min. 300 mm. Borovice tvoří stejnorodé porosty, ale výjimkou není ani její výskyt ve směsích s dalšími dřevinami, jako je dub letní a dub zimní, buk lesní, bříza bělokorá, smrk ztepilý nebo jedle bělokorá.

V Evropě se vyskytuje na ploše převyšující 28 mil. ha, tedy přibližně 20 % plochy hospodářského lesa. Jedná se o dřevinu s pionýrskou strategií růstu. Úspěšně obsazuje plochy po kalamitách jak antropogenního, tak přírodního původu. Je tolerantní k suchu a nenáročná na živiny. Přesto je citlivá na průsušky počátkem vegetační sezony, projevující se snížením tloušťkového přírůstu. I když je tolerantní k projevům klimatických změn, bude nutné počítat s poklesem její produkce.

Výskyt autochtonních populací borovice lesní je v České republice omezen na extrémní stanoviště, jako jsou sutě, skalnaté výchozy nebo písčité přesypy. Často se jedná o suchá místa s mělkou vrstvou půdy, ale borovice je schopna přežívat i na extrémně vlhkých a kyselých stanovištích, jako jsou např. lemy rašelinišť.

V České republice se rozlišují dva ekotypy borovice lesní. Pahorkatinný typ borovice, který roste v 1.–4. LVS, je náchylný k poškození ledovkou a mokřím sněhem a je tolerantní k suchu. Horský ekotyp prosperuje na stanovištích 5.–7. LVS, dobře snáší horské klima a hůře epizody sucha. Ve srovnání s pahorkatinným ekotypem se vyznačuje vyšší morfologickou variabilitou.

Vzhledem k významu borovice lesní se vědci z VÚLHM, v. v. i., zaměřili na vyhodnocení jejich produkčních charakteristik v různých stanovištních podmínkách – ekologických řadách a lesních vegetačních stupních (LVS). Své výsledky publikovali v časopise Zprávy lesnického výzkumu 2/2021.

Jejich výzkum vycházel z výsledků získaných v rámci 2. cyklu Národní inventarizace lesů (2011–2015) – NIL2. Zjišťování stavu lesa pomocí inventarizačních šetření je v současnosti standardem ve většině vyspělých zemí a výstupy nacházejí uplatnění v mnoha aplikacích. Cílem výzkumu nebylo vytvořit nové „růstové tabulky“, ale na základě ověřených statistických postupů prozkoumat produkční potenciál současných porostů borovice lesní v různých stanovištních podmínkách. Studie je zaměřena primárně na produkci. V současné době však vystupuje do popředí i otázka udržitelnosti produkce.

Podle šetření NIL 2 je borovice v našich lesích zastoupena 9,8 %, což ji řadí na třetí místo po smrku ztepilém a buku lesním. Její podíl se v českých lesích mezi roky 2004 a 2014 snížil přibližně o jedno procento. Nejvíce kleslo zastoupení porostů borovice ve věku do 20 let, a to asi o 6,4 %.

Nejvyššího zastoupení dosahuje v Západočeském (17,9 %), Jihočeském (15,8 %), Libereckém (15,5 %) a Středočeském kraji (15,1 %). Celková zásoba borového dříví činí asi 125 mil. m³ b. k. Roční podíl na celkových těžbách v roce 2018 činil 11,7 %.

Výsledky nových analýz vědci porovnali s aktuálními růstovými tabulkami platnými pro ČR, jež byly konstruovány v minulosti. Nové modelové růstové křivky se od křivek růstových tabulek zřetelně odlišují rychlejším růstem porostů do 50 let a pomalejším růstem ve vyšším věku. Právě rychlejší růst mladých porostů je charakteristický pro všechny zkoumané skupiny ploch (LVS i ekologické řady).